

Nélkülözzük egy-egy szócikk után az irodalmi utalásokat is. Jó lett volna megemlíteni legalább az első előfordulás helyét és azoknak a nevét, akik először fejtették meg az illető szót, akik először mutatták ki rokonságát más finnugor nyelvekkel, vagy akik sikeresen fejlesztették tovább az etimológiát. Igaz, hogy ez az eljárás tetemesen megnövelte volna a kiadvány terjedelmét.

BJÖRN COLLINDER szótára a finnugrisztikának egyik régi és nagy adósságát törleszti le. Érdeme, hogy rendet teremtett az évtizedek során fölgyülemllett etimológiai irodalom utvesztőjében.

K. H o r á l e k : Úvod do studia slovanských jazyků [Bevezetés a szláv nyelvek tanulmányozásába]. Praha 1955, Nakl. CSAV, 488 l. (Ismerteti: Décsy Gyula.)

KAREL HORÁLEK új, összefoglaló műve az 1951-ben Brúnben tartott szlavisztikai konferencia határozata alapján született meg. A Csehszlovák Tudományos Akadémia adta ki, s az ország egyetemlein és főiskoláin tankönyvként használják. Jelentősége azonban több szempontból meghaladja a szokásos bevezetések és tankönyvek jelentőségét. E könyv valamennyi eddigi, befejezett szlavisztikai bevezetésnél nagyobb arányú és modernebb. ^(x) Szerzője a prágai egyetem tanára, korábban a prágai nyelvészeti iskola követője volt, ma pedig a marxizmus nyelvtudományi alkalmazásának egyik legkövetkezetesebb cseh utkeresője.

A könyv tizenkét fejezetre oszlik. Az alábbiakban ismertetjük az egyes fejezeteket. Elsősorban azt emeljük majd ki, ami általános nyelvészeti és magyar szempontból is érdeklődésre tarthat számot.

^(x) Az utóbbi időben megjelent szlavisztikai kézikönyvekről (SZELISCSEV, VAILLANT, NAHTIGAL, LEHR-SPIAWINSKI--KURASZ-KIEWICZ--SŁAWSKI, TRAUTMANN stb.) éppen K. HORÁLEK adott összefoglaló értékelést (Slavia XXIV, 1955, 295-303).

I. "A nyelvrokonság kérdése és a szláv nyelvek összehasonlító tanulmányozása" (11-39). A tudomány a nyelvi tények alapján jutott el az "ősnyelv" fültevééséhez. A fogalom azonban nem nyelvi realitás, hanem olyan módszertani feltevéés, amely a kutatómunkát megkönnyíti. Az "ősnyelv", "összsláv" megjelöléseket elfogadja; ez utóbbit a szovjet nyelvészeti terminológiának megfelelően ritkán használja, de kiküszöbölését nem tartja szükségesnek (vö. 9). Elhibázottnak, tudománytalannak tartja azokat a kísérleteket, amelyek a világ valamennyi nyelvét egyetlen ősnyelvre próbálják visszavezetni. A marxista nyelvelméletnek ismert tétele, hogy minden nyelv hosszú fejlődés eredménye; hogy a nyelv nem egyszerre keletkezett, hanem fokozatosan alakult ki és tökéletessédt... hogy nem keletkezhetett a világ minden egyes nyelve egyetlen közös alaptól" (12-3). ENGELS munkái nyomán kifejti, hogy az emberi nyelv kezdettől fogva hangnyelv volt, s hogy a mai nyelvek differenciálódással keletkeztek. "A nyelvi differenciálódás szükségszerű kísérőjelensége kulturális fejlődésnek, ill. a társadalmi egységek biológiai szaporodásának és új egységekre való osztódásának" (14). A szovjet nyelvészeti vita alapján érinti a nyelvkeveredés és a nyelvfejlődés belső törvényeinek kérdését. "A nyelvi közeledés" című részben a különböző eredetű, de egymás közelében élő nyelvek kölcsönhatásának főbb formáit ismerteti szláv nyelvi példákon. Az ilyen kölcsönhatás ("közeledés", "tipusilleszkedés") útján jönnek létre az ugynevezett "nyelvszövetségek". A közeledés útján keletkezett nyelvrokonságnak nincs olyan jelentősége, mint a genetikai rokonságnak. A strukturalisták (elsősorban TRUBECKOJ) a közeledés útján keletkezett rokonságnak a genetikai rokonsággal azonos jelentőséget tulajdonítottak. E felfogással a strukturalisták a "a marrizmus közvetlen szomszédságába kerültek" (18). "A történeti tipológia" című rész a nyelvek típusvizsgálatának módszertani fogyatékosságait bírálja.

Tiszta típusok nincsenek, akárhány típust veszünk is fel (V. SKALICKA cseh nyelvész legutóbb öt nyelvi típust vett fel: flektáló, belső flektáló, agglutináló, izoláló és polyszintetizáló). Tisztázatlan a típusrokonság fogalma és viszonya a genetikai rokonsághoz. "Az összehasonlító-történeti módszer" című részben néhány tudománytörténeti megjegyzés után a marxizmus kártevéseit teszi bírálat tárgyává. Az összehasonlító történeti módszer szerinte "meghatározott nyelvi jelenségek vizsgálatát szolgáló munkálati elvek összessége" (21). E megfogalmazással a szovjet nyelvtudományban elfogadott felfogáshoz csatlakozik. Az összehasonlító-történeti módszer HORÁLEK szerint két alapelven nyugszik: "először, hogy a nyelvi eszközök hangalak szempontjából megállapodásszerűek; másodsor, hogy a nyelvi eszközök hangalakja nagyobb részben szilárd és megállapodott szabályok szerint változik" (22). "Az első megállapítás negatív megfogalmazásban azt jelenti, hogy a nyelv hangbeli alkata nem a természettől van, .. Ellenben a jelentés az anyagi valóság visszatükröződése, és ebben az értelemben motivált (természeti)" (22-3). A hangtörvények kivétel nélküli ségének elve nem fogadható el; az újgrammatikusok

hangtörvényei ellen már J. ZUBATÝ cseh komparativista is szót emelt. A nyelvi fejlődés törvényszerűségeiről ezeket mondja: "az egyes nyelvek fejlődésének sajátosságai e nyelvek rendszerbeli tagoltságában (belső törvényszerűségében), valamint annak a kollektivumnak a társadalmi fejlődésében van, amelyé a kérdéses nyelv" (30). "A nyelvföldrajz és a nyelvjárások tanulmányozása" című részben egyebek között a rokon nyelvi keverék nyelvjárások és átmeneti nyelvjárások kérdését tárgyalja. E probléma az egymással szomszédos szláv nyelvek érintkezési felületein sok helyen jelentkezik (cseh-lengyel, ukrán-lengyel, szlovák-cseh, szlovén-horvát és különösen bolgár-szerb); megoldatlanságának a múltban véres politikai küzdelmek voltak a következményei. A differenciálódás folyamán az egy-egy csoportra jellemző nyelvi változások közül néhány más csoportra is kiterjedt, túlhatolt a csoport határain. A rokon nyelvek egymással érintkező nyelvjárásai később keveredés útján is közelebb kerültek egymáshoz, sőt sok esetben egészen egybefolytak. E nyelvjárások nyelvi hovatartozásának kérdésében rendszerint nyelven kívül álló (történeti, politikai, földrajzi) mozzanatok döntenek. Helytelennek tartja a nyelvföldrajz egyes követőinek azt a tételt, amely a nyelv rendszerszerűségét kétségbe vonja.

II. "A szláv nyelvek a múltban és a jelenben" (40-63). Hogyan jelentkezett a múltban a szláv rokonságtudat a szlávok politikai és kulturális életében? A szláv grammatikusok a XVI. században figyelnek fel a rokonságra (A. BOHORIC 1584-ben Wittenbergben megjelent latin nyelvű szlovén nyelvtanában, M. BENEŠOVSKÝ 1587-ben megjelent cseh nyelvű szónagyarázó munkájában). A szláv nyelvek közti rokonság különböző fokait hangtani, alaktani és szókincsetani példákon, valamint párhuzamos szövegeken szemlélteti. "A szláv nyelvek földrajzi elterjedése" című részben L. NIEDERLE, J. BÖHM, P. N. TRETJAKOV, LEHR-SPLAWINSKI stb. nyomán áttekinti a szláv őshaza, a régi szláv törzsek elhelyezkedésének majd szétvándorlásának kérdését, a germán (német) -szláv nyelvhatár, valamint az egyes szláv nyelvek közti nyelvhatár eltolódásait. "A szláv nyelvek főbb csoportjai" című részben a hagyományos felosztás szellemében megtartja a nyugati szláv, déli szláv, keleti szláv csoportosítást. "A szláv nyelvek viszonya a szomszéd nyelvekhez" című részben a bolgár nyelv ugynevezett balkáni sajátosságainak kérdését veszi szemügyre (SANFELD és BERNSTYJEJN nyomán), majd a nyugati szláv -- német és az orosz-török-tatár, ill. orosz-finnugor hatások kérdését érinti. Az azonos jellegű cseh és német hangváltozásokat (a > e, u > i) újabban általában egymástól független jelenségnek tartják a cseh nyelvtudományi irodalomban (TRÁVNICEK GEBAUERREL szemben). HORÁLEK szerint ha az ilyen jelenségek nagyobb számban jelentkeznének egymással szomszédos nyelvekben, "nem valószínű, hogy minden összefüggés nélküli, véletlen párhuzamokkal van dolgunk" (62). Finn hatással magyarázható a c~č hangok megkülönböztetésének hiánya az északi nagyorosz nyelvjárásban. Agglutinációs nyelvekkel hozza rokonságba az orosz az infinitívusos és a participiális szerkezetek sűrű alkalmazása, valamint ragozásának nyelvtani analógiával történt egyszerűsödése.

III. "Az ősszláv nyelv indoeurópai alapja és a balti--szláv nyelvegység kérdése" (64-74). Mindkét kérdést erős kritikával szemléli. Ez kitűnik az alábbi megállapításaiból: az indoeurópai ősnyelv "szkématisztikus rekonstrukció, amely nem tekinthető reális nyelvi képnek. Ez lényegében csak olyan alap az etimológiai összefüggések kutatására, amelyhez az egyes indoeurópai nyelvek összehasonlító tanulmányozásával érkeznünk el" (73). "Az indoeurópai ősnyelv rekonstruálásának szükségességét sokáig eltulozták. A szláv nyelvek összehasonlító tanulmányozása megelégszik az ősnyelv rendszerszerű vonásainak megállapításával" (74). "A balti-szláv összefüggések leírásakor a balti-szláv nyelvi egységet a munkánkhoz szükséges hipotézisnek tekintjük csak" (71). Az indoeurópai-ősszláv nyelvi fejlődés áttekintésében a legújabb kutatások eredményeire támaszkodik, a cseh kutatók álláspontját azonban mindig külön figyelembe veszi.

IV. "A szláv nyelvek fejlődésének általános áttekintése" (75-99). Az ősszláv nyelv fejlődésében az újabb kutatásoknak megfelelően két, nem egyforma hosszú időszakot különböztet meg. A régebbi és hosszabb időszakot a fejlődés lassúsága, konzervativizmus, az újabb és rövidebb időszakot meggyorsult fejlődési tempó jellemzi. A régebbi időszak tartalma nagyjában két ezredév, az újabbé fél ezredév; a két időszak közti korhatár az i. sz. IV-VI. századra tehető. Az ősszláv nyelv nagyobb arányú differenciálódására csak a második korszakban kerül sor. "Már ebből a hozzávetőleges időbeli meghatározásból is kitűnik, hogy a nyelvi fejlődés tempójának, valamint az egyes szláv nyelveken belüli differenciálódási folyamatnak a meggyorsulása egyrészt a szlávok nagy migrációjának és településterületük számottevő megnagyobbodásának, másrészt ezzel összefüggésben az életmódban bekövetkezett változásoknak az egyenes következménye. Az ősszláv nyelv konzervativizmusa a régebbi időszakban mindenképp a szláv világ viszonylagos elszigeteltségével magyarázható" (76). A differenciálódási tempó a IX-X. században, a feudalizmus kezdetén lesz a leggyorsabb. A magyar honfoglalás után a szlávok két nagy, egymással földrajzilag össze nem függő területre oszlik; kialakulnak az országhatárok, a művelődési szférák. Ilyen körülmények között az újonnan meginduló nyelvi változások egységes lazajlásának, az egész szláv nyelvterületen való elterjedésének nincsenek meg a feltételei. A különnyelvi életben a régebben megindult tendenciák részben eltérő eredményekhez vezetnek már a X-XI. században (az ort-, olt-, a jerek vokalizációja, a kontrakció stb.); a későbbi jellegzetes különnyelvi változások (preglaszok, depalatalizációk, morfológiai, szintaktikai sajátosságok, szókincsbeli változások) még jobban eltávolítják egymástól az egyes szláv nyelveket. Egységes periodizálás az összehasonlító szláv nyelvtörténetben éppen ezért nagy nehézségekbe ütközik.

V. "A szláv hangtörténet összehasonlító-történeti áttekintése" (100-54). A hangtan az összehasonlító szláv nyelv-tannak aránylag jól feldolgozott területe. HORÁLEK itt az eddigi nyelv-tanok hagyományos anyagára támaszkodik, kiegészít

szítve azt az újabb kutatások eredményeivel. A fejezet három részre oszlik: "Az indoeurópai kiindulás", "Az ószláv korszak" és "A feudális kortól napjainkig". E rész felfogásban eltér az eddigi szláv hangtörténeti összefoglalásoktól. Fő feladata a fonémarendszerek megállapítása, a rendszerben bekövetkezett változások, különnyelvi fejlemények, eltérések kiemelése, a fejlődési tendenciák összevetése. Egyelőre inkább az összehasonlító, mint a történeti szempont az uralkodó benne. Ha majd minden szláv nyelvnek lesz jól feldolgozott történeti (és nyelvjárástörténeti) nyelvtana, lehetséges lesz az egyes jelenségek időrendjének megállapítása is, és az e tekintetben mutatkozó eltérések szembesítése az azonos jellegű hangváltozások esetében (ilyen például az ugynevezett II. cseh prehlasz 'u > i és az ugyanilyen fonetikai helyzetben bekövetkezett gömőri szlovák és bolgár nyelvjárási hangváltozás; ez utóbbi megvan a csergedi bolgárok nyelvében is). Kiemeljük a ~~fejalatalizációról~~ szláv részét, amely - mint összefoglalás - uttörő jelentőségű.

VII. "A szláv ragozástan fejlődésének áttekintése" (154-216). A ragozástan az összehasonlító szláv nyelvtannak aránylag szintén jól feldolgozott területe. E fejezet az alábbi főbb részekre oszlik: "A szláv ragozás általános jellemzése", "A szláv nyelvi egység korszaka" és "A feudális korszaktól napjainkig". Ez a fejezet hasonló elgondolás szerint készült, mint a hangtan. Közli a hagyományos paradigmákat, majd számbaveszi az alakrendszer különnyelvi fejlődéseit, mindig a legújabb szakirodalom alapján. A szláv nyelvek történeti alakjának feldolgozatlanságával magyarázható, hogy az időrendi kérdések igen kis mértékben részesülnek figyelemben.

VII. "Válogatott fejezetek az összehasonlító szintaxisból" (217-55). A hangtannal és az alaktannal ellentétben a szintaxis már kevésbé jól feldolgozott terület az összehasonlító szláv nyelvtudományban. VONDRÁK összehasonlító nyelvtana és ógyházi szláv szintaxisán kívül a szerző itt jobbra csak az egyes szláv nyelvek szintaxisaira támaszkodhatott, ezek azonban általában csak a mai állapotokról adnak leírást. "A szláv mondat fő típusa az igei mondat" című rész sorra veszi a mondatrészeket. Jellegzetes eltérések vannak az egyes szláv nyelvek között az ugynevezett egyeztetett (melléknévi) és nem egyeztetett (főnévi, hátravetett) jelzős szerkezetek felhasználásában. Az oroszban az utóbbi, a nyugati szláv nyelvekben - úgy látszik, latin hatásra - az előbbi van jobban elterjedve (vö. 219). A határozó igeneves szerkezeteket "félíg-mondat" szerkezetnek (polovětné konstrukce) nevezi; ezzel azt juttatja kifejezésre, hogy e szerkezetek a mondatrész és a mellékmondat között foglalnak helyet. A fejezet további főbb részei: "A szláv infinitívusz történetéhez", "Participiális szerkezetek", "Különbségek a határozott igealakok használatában", "Szórend", "Az artikuláció a szláv nyelvekben", "Különleges mondatfajták" és "A mellékmondatok".

VIII. "Az összehasonlító szókincstan alapjai" (256-83). A szókincstanba - BULHOVSZKIJjal ellentétben - a szóalkotást, a jelentéstant és az etimológiát is beletartozónak veszi. A szovjet nyelvészeti vita óta általánossá vált szókincstani alapfogalmak ismertetése után a szláv névadás különböző formáiról ad áttekintést. A szóalkotás szempontjából még elemezhető neveket (házas, iskolaszolga) motivált vagy leíró elnevezésnek hívja, szemben a már nem elemezhető, motiválatlan, jelszerű elnevezésekkel (ház, iskola). Foglalkozik a szinonimákkal és a homonimákkal, a tulajdonnevekkel, a szóképzés összetételében bekövetkezett változásokkal, azok társadalmi és lélektani vonatkozásaival. "A szóalkotás főtipusai" című rész röviden áttekinti a közszláv és a különnyelvi jellegzetességeket. "Az ószláv nyelv szókincsének összetétele" című szakaszban az indoeurópai szókincsbeli örökséget, a balti-szláv és a germán-szláv szókincstani párhuzamokat és a kölcsönhatás egyéb formáit vizsgálja, érinti a görög és a román (neolatin) nyelvből eredő szláv szóátvételek kérdését. Az ószláv chorogy szót mongol eredetűnek jelöli. Ehhez megjegyezzük, hogy e szó LIGETI L. akadémikus szerint a mongolból nem kerülhetett a szlávba (ÉSR. II[1949], 46-56 ; vö. még SADNIK--AITZMÜLLER, Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten. Heidelberg 1955, 243). "A szókincs fejlődésének főbb tendenciái az egyes szláv nyelvekben" című rész az irodalmi (könyvnyelvi) és a népnyelvi átvételtípusok kérdését tárgyalja az egyházi szlávban. Majd az egyes szláv nyelvekből vett példákon azt szemlélteti, miért vannak más forrásból származó, eltérő szavak ugyanazon fogalmak jelölésére az egyes szláv nyelvekben.

IX. "A szláv irodalmi nyelvek fejlődésének áttekintése" (284-339). "A szláv irodalmi nyelvek keletkezését a legtöbb esetben megelőzte az ugynevezett műveltségnyelvek vagy műveltségtájszólások (kulturni nářeći) létrejötte; ezt a szájnyelvnyelvet használták (énekek, szertartásformulák, ráolvasások, mesék, mondák, élő beszédben hagyományozódó jogszabályok és szokások, hivatalos tárgyalás). E műveltségtájszólás, miként az irodalmi nyelv is, helyi tájszólás alapján jön létre, de mert nagyobb szervezettel egységek (eredetileg törzsszövetségek) szükségleteit szolgálja, jelleében csakhamar nyelvjárásfelettivé, törzsközivé válik" (285). A műveltségnyelvjárás fogalmát főleg a lengyel és az orosz irodalmi nyelv létrejöttének kutatásánál alkalmazzák. "A feudális korszak" című rész nagyjából a XIX. századig tekinti át az egyes szláv irodalmi nyelvek történetét; "A kapitalizmustól a szocializmusig" pedig a tizenkét mai szláv irodalmi nyelv fejlődésének utolsó másfél évszázadát tárgyalja.

X. "A szláv írás" (340-55). "A rendszeres íráshasználat a szlávoknál abban a korban kezdődik, amikor közelebbi kapcsolatba kerülnek a földközi-tengeri kultúrával. Ez az a kor, amikor az eredeti ősközösség bomlani kezd, és a társadalomban megindul az osztályok elkülönülése" (340). Határozottan elutasító álláspontot foglal el a szláv ruha kérdésében. "Má már egyetlen szakember sem számol a ruha meglé-

tével a szlávoknál" (341). Ez azért figyelemre méltó, mert ujabban újra akadnak kutatók, akik a ruha használatát a szlávoknál lehetségesnek tartják (például IVAN GOSEV akadémikus a bolgároknál). A glagolita prioritását ugyancsak kétségtelennek tartja, és elutasítja azt a GEORGIEV bolgár akadémikus által ujabban felélesztett nézetet, hogy a cirillbetűs írás az eredetibb. A glagolita ꙗ (= ѣ) és ꙗ (= ѣ) betűnek ű, ill. ő hangértéket tulajdonít. Ujabban TRUBECKOJ nyomán terjed e nézet; (vö. M. WBINGART, Bukovét jazyka staroslověnského. Praha 1937, 113; N. S. TRUBETZKOJ, Altkirchenslavische Grammatik, Wien, 1954, 62). A latinbetűs szláv írások problémáit csak röviden tárgyalja.

XI. "Az egyes szláv nyelvek jellemzései" (356-402). Sorban jellemzést ad az öt déli szláv (égyházi-szláv, bolgár, makedón, szerbhorvát, szlovén), a hat nyugati szláv (cseh, szlovák, szorb, polab, kasub, lengyel) és a három keleti szláv (orosz, fehérorosz, ukrán) nyelvről. Felsorolja jellegzetes hangtani, nyelvtani, szókinctani sajátságait, áttekinti nyelvjárási tagozódásait. A középszlovák nyelvjárásnak úgynevezett déli szláv sajátságait TRÁVNI EK nyomán általában másodlagosnak tartja. A kérdés történeti háttérének vizsgálatánál azonban közel jár KNIEZSA ISTVÁN felfogásához. "Noha a szlovákban teljesen világos jugoszlavizmusok nincsenek, nem zárhatjuk ki annak lehetőségét, hogy régen valami kapcsolat volt itt [tudniillik a mai szlovákok ősei és a déli szlávok ősei között]. A szlovákok lakta terület afféle nyugati szláv -- déli szláv átmeneti övezet lehetett. Az sincs kizárva, hogy a magyaroknak a Magyar Alföldre történt betörésével a déli szláv törzsek egy része északra nyomódott, és itt megtartotta némely nyelvi jellegzetességeit" (377). Mint ismeretes, a KNIEZSA akadémikus által a XIV. század előtti forrásokból összeállított déli szláv nyelvi és névadási sajátságokat felmutató adatok alapján e déli szláv népcsoport Hont, Gömör, Nógrád, Trencsén és Nyitra megye területére tehető (ÉSR. I [1948], 141-4). Megjegyezzük még, hogy a szlovák nyelv magyar szóátvételeinek tárgyalásánál a magyar gomb szót szláv eredetűnek jelöli (379). A magyar gomb szó az újabb etimológiai kutatások szerint lehet görög eredetű, lehet belső keletkezésű, szláv eredetű azonban semmiképpen sem (vö. KNIEZSA, SzJSz. I. 829).

XII. A "szláv összehasonlító nyelvtudomány történetének vázlat" (403-24). "A szláv összehasonlító nyelvtudomány kezdetei lényegében párhuzamosak az indoeurópai összehasonlító nyelvtudomány kezdeteivel. A szláv összehasonlító nyelvtudomány azonban nem egyik hajtásaként keletkezett az indoeurópai összehasonlító nyelvtudománynak. Jóllehet különböző indítékok és összefüggések voltak e tekintetben, a szláv nyelvek tudományos összehasonlító tanulmányozása spontánul, a szláv feltételekből és szláv szükségletekből születik meg" (403). A szláv összehasonlító nyelvtudomány előhírnökei és uttörői: a cseh ZIKMUND HRUBY z Jelení (1497-1554), JAN BLAHOŠLAV (1523-1571), a már említett M. BENEŠOVSKÝ (kb. 1550-1590), a szlovén A. BOHORIC (XVI. század), a svéd J. G. SPAR-

WENFELD (1655-1727), a német J.L. FRISCH (1666-1743), LEIBNITZ és H.V. LUDOLF. Ezután ismerteti a modern, tudományos szlavisztika fejlődését DOBROVSKÝtól, s felsorolja az egyes szláv népek ma élő nevesebb szlavistáit is. A fejezet "A marxista szlavisztika felsorakozása" című részzel fejeződik be.

A "Párhuzamos szövegmutatványok az egyes szláv nyelvekből" (425-34) a szlavisztikai kézikönyvek hagyományának megfelelően ugyanazt a szöveget közli a különböző szláv nyelveken (14 változatban: egyházi szláv, mai egyházi szláv, bolgár, szerbhorvát, szlovén, kraliceai cseh, mai cseh, szlovák, felsőszorb, alsószorb, lengyel, orosz, fehérorosz, ukrán). A makedon szöveget ENGELS egyik munkájának fordításából vett idézet pótolja. A "Bibliográfia" (438-82) a legfontosabb szlavisztikai kézikönyveken kívül az általános nyelvészeti irodalommal és az elméleti természetű szovjet cikkek főbb termékeivel is megismertet.

A. I. J e f i m o v : "A nyelvművelés kérdései" című tanulmánygyűjtemény. (Voproszú jazúkoznanija, 1956/1, 116-27. Ismerteti: Kovalovszky Miklós.)

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Nyelvtudományi Intézete 1952-ben alapította meg nyelvművelő osztályát. Vezetője Sz. I. OZSEGOV. Az osztály a sok oldalról felhangzó igény kielégítésére tervbe vette tudományos, normatív jellegű, de népszerű nyelvművelő kézikönyvek kiadását is (vö. NyIK.V, 56). Ennek megvalósításaként kiadványsorozatot indítottak, amelynek első kötete a múlt év végén jelent meg a Nyelvtudományi Intézet kiadásában ("Voproszú kul'turú recsi" [A nyelvművelés kérdései], szerk. Sz. I. OZSEGOV, Moszkva 1955, Izd-vo AN SzSzsZR, 240 l.).

A kötet változatos tartalma kiterjed az oroszokon kívül a Szovjetunió más népeinek nyelvére is. A nagyobb tanulmányokat követő "Rövid megjegyzések" című rovat a gyakorlati nyelvhasználat helyesírási, nyelvtani, stilisztikai kérdéseiben ad tájékoztatást.

A kötet tanulmányai főként gyakorlati kérdéseket tárgyalnak, JEFIMOV bírálata azonban olyan elvi szempontokra is kiterjed, hogy érdemesnek látszik a bírálat ismertetése. JEFIMOV elsősorban azt a kérdést veti föl, hogy mi a nyelvművelés, mi tartozik feladatkörébe, hogyan illeszkedik be a nyelvtudományba, miként kell kidolgozni tudományos, elvi alapjait.